

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka - Szkibieli
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 3 września 2015 r. w Szczecinie

sprawy (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych J. O., E. O., J. P., M. R., H. K., B. R., I. M., S. P., K. N., I. P., E. Ś.

o ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 lipca 2014 r. sygn. akt VI U 1608/13

1. prostuje oczywistą omyłkę w oznaczeniu decyzji zaskarżonych w niniejszej sprawie w komparycji zaskarżonego wyroku przez dodanie zapisu (...)"
2. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I oraz poprzedzające go decyzje organu rentowego i ustala, że wartość wydanych w latach 2008-2009 bonów towarowych sfinansowanych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych funkcjonującego u płatnika nie stanowiła podstawy wymiaru składek zainteresowanych wskazanych powyżej jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.,
3. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II i zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwotę 1380 zł (jeden tysiąc trzysta osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem I instancji,
4. zasądza od Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. kwotę 450 zł (czteryście pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i odstępuje od obciążenia organu rentowego tymi kosztami w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 25 lipca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że pomoc socjalna udzielona przez płatnika (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w P. w formie bonów towarowych, finansowana z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i przyznana zainteresowanym H. K. (decyzja nr (...). (...)), M. R. (decyzja nr (...). (...)), B. R. (decyzja nr (...). (...)), I. M. (decyzja nr (...). (...)), S. P. (decyzja nr (...). (...)), K. N. (decyzja nr (...). (...)), I. P. (decyzja nr (...). (...)), J. P. (decyzja nr (...). (...)) E. O. (decyzja nr (...). (...)) J. O. (decyzja nr (...). (...)) i E. Ś. (decyzja nr (...). (...)) w latach 2008-2009, stosownie do okresów zatrudnienia poszczególnych pracowników, nie miała charakteru socjalnego, w związku z czym należało ją uznać za przychód zainteresowanych wynikający ze stosunku pracy, stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w wysokościach wskazanych w decyzjach dotyczących poszczególnych zainteresowanych.

W odwołaniach od powyższych decyzji spółka (...) wniosła o zmianę zaskarżonych decyzji poprzez wskazanie, że nie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne wypłat z tytułu bonów towarowych finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na rzecz zainteresowanych oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych, jednocześnie zarzucając:

- naruszenie art. 8 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (powoływana dalej jako: ustawa zfs) poprzez uznanie, że:

a) płatnik składek – spółka (...) przyznał ubezpieczonym świadczenie z funduszu w postaci bonów bez uprzedniej weryfikacji ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, tj. z naruszeniem kryterium socjalnego, mimo tego, iż przedłożone w toku postępowania dokumenty wskazywały na zgoła odmienne fakty,

b) obowiązujące w spółce (...) w latach 2008-2009 kryterium dochodu brutto pracownika nie stanowi „kryterium socjalnego”,

c) nie dokonywano indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej osoby do skorzystania z funduszu;

- naruszenie art. 18, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (powoływana dalej jako: ustawa systemowa) oraz art. 81 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (powoływane dalej jako: rozporządzenie), poprzez uznanie, iż przekazane bony towarowe stanowiły przychód, który winien być wzięty pod uwagę przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie w całości z argumentacją jak w zaskarżonych decyzjach oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Postanowieniami z dnia 21 listopada 2013 r. oraz z dnia 20 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie połączył wszystkie powyższe sprawy do łącznego prowadzenia i wyrokowania, przy czym dalsze postępowanie prowadził pod sygnaturą VI U 1608/13.

Zainteresowane S. P., B. R., J. O., M. R., I. P., E. O. i I. M. w pismach procesowych wniosły o uwzględnienie zarzutów podniesionych przez płatnika i zmianę dotyczących ich decyzji zgodnie z wnioskiem pracodawcy.

Wyrokiem z dnia 9 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania (punkt I) oraz zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 1.380 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt II).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. działa od 2005 roku. W latach 2008-2010 liczba zatrudnianych w spółce pracowników była zmienna i wynosiła około 150 osób. Prezesem spółki od 2011 roku jest J. T..

W spółce (...) do końca roku 2009 obowiązywał regulamin gospodarowania środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, uzgodniony w dniu 1 marca 2004 r. W § 2 ust. 1 tego regulaminu wskazano, że regulamin gospodarowania ZFŚS, jego wszelkie zmiany oraz coroczny preliminarz wymagają uzgodnienia z przedstawicielem pracowników wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Preliminarz funduszu na rok kalendarzowych jest załącznikiem do regulaminu. Prawo zgłaszania propozycji zmian w regulaminie oraz w corocznym preliminarzu wydatków z ZFŚS posiadał pracodawca i przedstawiciel załogi. Zmiany te były wprowadzane w formie aneksu do regulaminu, w trybie obowiązującym przy wprowadzaniu regulaminu (ust. 2). Decyzje dotyczące sposobu podziału środków ZFŚS w ramach zatwierdzonego preliminarza rocznego oraz przyznawania indywidualnych świadczeń socjalnych poszczególnym osobom podejmował dyrektor zarządzający i przedstawiciele załogi (ust. 3). Prawo interpretacji postanowień regulaminu oraz rocznego preliminarza wydatków ZFŚS posiadał pracodawca, który dokonywał tego po zapoznaniu się ze stanowiskiem przedstawicieli załogi (ust. 4).

W § 3 wskazano, że wnioski w sprawie przyznania określonych rodzajów pomocy socjalnej należy składać w dziale kadr (ust. 1). W § 6 wskazano, że posiadane środki funduszu mogły być przeznaczone na finansowanie:

1. wypoczynku w formie:

a) dopłaty do skierowań na wypoczynek krajowy, zorganizowany w formie wczasów, kolonii dla dzieci i obozów młodzieżowy. Wskazano, że taka dopłata obejmuje różnicę między faktyczną ceną skierowania a odpłatnością pracownika ustalaną corocznie w tabeli odpłatności i będzie odnoszona do przeciętnej ceny skierowania na wczasy krajowe, obowiązującej u organizatorów wypoczynku z terenu danego województwa, ze względu na siedzibę formy, na dany rok,

b) dopłaty do wypoczynku organizowanego przez pracowników formy o inne osoby uprawnione – we własnym zakresie za okres nie krótszy niż 14 kolejnych dni kalendarzowych urlopu wypoczynkowego,

c) dopłaty do wypoczynku sobotnio – niedzielnego, w tym sfinansowanie kosztów grzybobrania organizowanego i finansowanego przez pracodawcę;

2. działalności kulturalno-oświatowej, sportowej i turystycznej w formie:

a) dopłat do biletów wstępu do kin, teatrów, występów estradowych, koncertów, wystaw, imprez sportowych i rekreacyjnych, biletów wstępu na basen;

Uczestnictwo w powyższych formach działalności socjalnej mogło odbywać się na podstawie ogólnodostępnych abonamentów nabywanych przez pracodawcę na poszczególne rodzaje i formy działalności lub biletów jednorazowych uprawniających do uczestnictwa w wymienionych formach działalności socjalnej,

b) dopłat do krajowych wycieczek turystyczno-krajoznawczych – według zasad określonych dla odpłatności za wczasy zorganizowane;

3. finansowania pomocy rzeczowej i pieniężnej (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej – przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS.

Pomoc rzeczowa mogła być udzielana w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci;

4. pomocy mieszkaniowej w formie pożyczek na cele:

a) uzupełnienia własnego wkładu budowlanego na mieszkanie spółdzielcze przydzielone na warunkach kolatorskiego lub spółdzielczego prawa do lokalu,

b) pokrycia kosztów wykupu lokalu a własność,

c) uzupełnienia wkładu własnego na budowę domu jednorodzinnego bądź lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość,

d) przystosowania mieszkań dla potrzeb osób o ograniczonej sprawności fizycznej,

e) adaptacji lokali na cele mieszkalne,

f) remontu i modernizacji mieszkań oraz domów jednorodzinnych.

W § 7 ust. 1 regulaminu z dnia 1 marca 2004 r. wskazano, że z usług i świadczeń finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych mogą korzystać pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy, pracownicy przebywający na urloпах wychowawczych, pracownicy młodociani, zatrudnieni w celu przygotowania zawodowego, oraz osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnych, w tym umowy zlecenia, wykonujący o pracę nieprzerwanie co najmniej 30 dni. W § 8 wskazano, że pomoc ze środków ZFŚS w pierwszej kolejności przysługuje osobom uprawnionym o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, uprawniającym do otrzymania pomocy w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, rodzicom i opiekunom wychowującym samotnie dzieci i mającym niski dochód na osobę w rodzinie, posiadającym rodziny wielodzietne (powyżej 4 osób) o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, mającym dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają specjalnej, kosztownej opieki i leczenia oraz wychowującym dzieci częściowo lub całkowicie osierocone o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, osobom niepełnosprawnym.

W § 10 regulaminu z dnia 1 marca 2004 r. wskazano, że przyznanie oraz wysokość dopłat z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, a w przypadku pomocy mieszkaniowej – również od ich aktualnej sytuacji mieszkaniowej (ust. 1). Wskazano, że podstawę do ustalenia ulgowych świadczeń (z dopłatą z funduszu) stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu pracownika (faktyczna wysokość wszystkich dochodów uzyskiwanych przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby). Ustalono zarazem, że obowiązku wykazywania dochodu nie miał tylko pracownik ubiegający się o pełnopłatne świadczenie zakupione ze środków ZFŚS. Do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczeń miał stanowić dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia (ust. 2). W sytuacjach szczególnie trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnione mogły nadto ubiegać się o świadczenia i usługi bezpłatne (w całości finansowane z funduszu (ust. 3).

W latach 2008-2009 spółka (...) postanawiała – w preliminarzach wydatków ZFŚS - o przyznawaniu pracownikom bonów pieniężnych z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Nocy. Uzgodnień w tej sprawie dokonywała komisja socjalna, w skład której wchodził członek zarządu spółki (...) oraz przedstawiciele załogi – G. R., J. D. i I. L.. Bony miały stanowić pomoc doraźną w związku ze zwiększonymi wydatkami świątecznymi. Z założenia przewidywano, że wszyscy pracownicy otrzymają bony. Kryterium wypłaty bonów było wynagrodzenie otrzymywane przez pracowników w spółce. Listy płac, z których wynikało kto przekroczył próg finansowy, a w związku z czym był uprawniony do bonu w niższej wysokości, były przygotowywane przez księgowość. Świadczenia te były finansowane ze środków ZFŚS. Środki z funduszu przeznaczano w tych latach również na dofinansowanie wypoczynku pracowników i dzieci pracowników, na wypłatę bezwrotnych zapomóg (w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009, z

koniecznością zakupu opału na sezon zimowy 2008/2009 oraz w związku z wypadkami losowymi), na wypłatę pożyczek mieszkaniowych oraz finansowanie innych wydatków.

W dniach 7 marca i 3 grudnia 2008 r., 3 marca i 13 listopada 2009 r. odbyły się zebrania w sprawie podziału środków ZFŚS w 2008 i 2009 roku, w których uczestniczyli członek zarządu spółki – (...) oraz przedstawiciele załogi -G. R. i I. L.. W marcu 2008 r., ustalając wysokość bonów z okazji świąt wielkanocnych przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto w spółce nie przekraczał 2.000 zł otrzymają świadczenie w wysokości 190 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.001 zł – w wysokości 150 zł. W grudniu 2008 r., ustalając wysokość bonów z okazji świąt Bożego Narodzenia przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto w spółce nie przekracza 2.000 zł otrzymają świadczenie w wysokości 170 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.001 zł – w wysokości 140 zł.

W marcu 2009 r., ustalając wysokość bonów z okazji świąt wielkanocnych przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto w spółce nie przekracza 2.500 zł otrzymają świadczenie w wysokości 180 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.501 zł – w wysokości 150 zł. W listopadzie 2009 r., ustalając wysokość bonów z okazji świąt Bożego Narodzenia przyjęto, że pracownicy, których dochód brutto nie przekracza 2.500 zł otrzymają świadczenie w wysokości 280 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.501 zł – w wysokości 150 zł.

W 2008 r. płatnik przyznał:

- w marcu z okazji świąt wielkanocnych: 106 pracownikom bony towarowe o wartości 190 zł oraz 39 osobom bony o wartości 150 zł. Bony o wartości 190 zł wypłacono, między innymi, zainteresowanym E. Ś., I. P., K. N., S. P., I. M., B. R., M. R. oraz H. K.. B. o wartości 150 zł wypłacono, między innymi, J. O.;

- w grudniu z okazji świąt Bożego Narodzenia: 121 pracownikom bony towarowe o wartości 170 zł oraz 39 osobom bony o wartości 140 zł. Bony o wartości 170 zł wypłacono, między innymi, zainteresowanym I. P., E. O., S. P., I. M., B. R. i M. R.. B. o wartości 140 zł wypłacono, między innymi, zainteresowanym J. O. i J. P..

Płatnik nie uwzględnił tych przychodów w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FP i FGŚP pracowników.

W 2009 r. płatnik przyznał:

- w kwietniu z okazji świąt wielkanocnych: 115 pracownikom bony towarowe o wartości 180 zł oraz 36 osobom bony o wartości 150 zł. Bony o wartości 180 zł wypłacono, między innymi, zainteresowanym I. P., E. O., S. P., I. M., B. R. i M. R.. B. o wartości 150 zł wypłacono, między innymi, zainteresowanym J. O. i J. P.;

- z okazji świąt Bożego Narodzenia: 104 pracownikom bony towarowe o wartości 280 zł oraz 37 osobom bony o wartości 150 zł. Bony o wartości 280 zł wypłacono, między innymi, zainteresowanym I. P., S. P., I. M., B. R. i M. R.. B. o wartości 150 zł wypłacono, między innymi, zainteresowanym J. O. i J. P..

Płatnik nie uwzględnił tych przychodów w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FP i FGŚP pracowników.

Pracodawca przed przyznaniem pracownikom bonów w 2008 i 2009 r. nie odbierał od pracowników oświadczeń ani o wysokości ich dochodów, ani o ich sytuacji materialnej, kierując się wyłącznie wcześniej ustalonymi progami dochodowymi związanymi z wysokością zarobków w spółce. Członkowie komisji przyznającej bony posiadali przy tym wiedzę o stanie rodzinnym i ekonomicznym pracowników ze zgromadzonych danych osobowych oraz oświadczeń o wysokości dochodów oraz sytuacji materialnej składanych na potrzeby innych niż bony towarowe świadczeń z ZFŚS, np. w związku z dofinansowaniem wypoczynku (tzw. „wczasy pod gruszą”). W oświadczeniach o dofinansowanie wypoczynku pracownicy podawali bowiem dane o liczbie dzieci i wysokości zarobków współmałżonka.

Wnioski o dofinansowanie wczasów składali, między innymi, I. P. (wniosek z dnia 22 kwietnia 2008 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu czwórkę dzieci, jej średnie dochody wynoszą 1.506 zł, zaś dochody jej męża 2.200 zł; wniosek z dnia 18 maja 2009 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu czwórkę dzieci, jej średnie dochody wynoszą 1.606,91 zł, zaś dochody jej męża 2.200 zł), J. O. (wniosek z dnia 8 lipca 2008 r., w którym wskazała, że jej średnie dochody wynoszą 3.095 zł, zaś jej mąż jest bezrobotny; wniosek z dnia 13 lipca 2009 r., w którym wskazała, że jej średnie dochody wynoszą 3.095 zł, zaś jej mąż jest bezrobotny), E. O. (wniosek z dnia 11 września 2008 r., w którym wskazała, że jej zarobki wynoszą 1.385 zł + 880 zł emerytura; wniosek z dnia 30 stycznia 2009 r., w którym wskazała, że jej zarobki wynoszą 1.475 zł + 830 zł emerytura), J. P. (wniosek z dnia 3 sierpnia 2009 r., w którym wskazał, że jego średnie zarobki wynoszą 2.530 zł, zaś zarobki jego żony 3.190 zł), K. N. (wniosek z dnia 27 marca 2008 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dziecko, zaś jej średnie dochody wynoszą 1.241 zł), S. P. (wniosek z dnia 14 lipca 2008 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dwójkę dzieci, jej średnie dochody wynoszą 1.754 zł, zaś dochody jej męża 3.436,80 zł; wniosek z dnia 21 lipca 2009 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu jedno dziecko, jej średnie dochody wynoszą 1.687 zł, zaś dochody jej męża 4.657,20 zł), I. M. (wniosek z dnia 9 lipca 2008 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dwójkę dzieci, jej średnie dochody wynoszą 1.742 zł, zaś dochody jej męża 2.600 zł i dodatkowo otrzymuje alimenty na dziecko w kwocie 430 zł; wniosek z dnia 23 czerwca 2009 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dwójkę dzieci, jej średnie dochody wynoszą 1.574,55 zł, zaś dochody jej męża 2.100 zł), B. R. (wniosek z dnia 24 czerwca 2008 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dziecko, zaś jej dochody wynoszą 1.477 zł; wniosek z dnia 7 lipca 2009 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dziecko, jej dochody wynoszą 1.511 zł, zaś dochody jej męża wynoszą 3.950 zł), M. R. (wniosek z dnia 23 czerwca 2008 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dziecko, jej dochody wynoszą 1.335 zł, zaś dochody jej męża wynoszą 2.650 zł; wniosek z dnia 17 czerwca 2009 r., w którym wskazała, że ma na utrzymaniu dziecko, jej dochody wynoszą 1.389 zł, zaś dochody jej męża wynoszą 2.900 zł).

Zarobki zatrudnionych u płatnika pracowników nie były wysokie, w większości oscylowały w granicach minimalnego wynagrodzenia. Jedynie zarobki nielicznych pracowników przekraczały te kwoty.

Zainteresowani w okresie od grudnia 2007 roku do lutego 2008 r. uzyskali w spółce (...) średnie wynagrodzenia brutto w kwotach:

- H. K. – 1.370 zł,
- I. N. – 1.778 zł,
- J. O. – 2.740 zł,
- I. P. – 1.435 zł,
- S. P. – 1.753 zł,
- I. M. – 1.472 zł,
- M. R. – 1.282 zł.

Zainteresowani w okresie od września do listopada 2008 r. uzyskali w spółce (...) średnie wynagrodzenia brutto w wysokości:

- I. N. – 2.085 zł,
- J. O. – 3.176 zł,
- E. O. – 1.626 zł,
- J. P. – 2.689 zł,

- I. P. – 1.811 zł,
- S. P. – 2.036 zł,
- I. M. – 1.963 zł,
- B. R. – 1.660 zł
- M. R. - 1.607 zł.

Zainteresowani w okresie od stycznia do marca 2009 r. uzyskali w spółce (...) średnie wynagrodzenia brutto w kwotach:

- I. N. – 1.736 zł,
- J. O. – 3.027 zł,
- E. O. – 1.179 zł,
- J. P. – 3.283 zł,
- I. P. – 1.470 zł,
- S. P. – 1.745 zł,
- I. M. – 1.540 zł,
- B. R. – 1.368 zł
- M. R. – 1.258 zł.

Zainteresowani w okresie od sierpnia do października 2009 r. uzyskali w spółce (...) średnie wynagrodzenia brutto w kwotach:

- I. N. – 2.027 zł,
- J. O. – 3.170 zł,
- J. P. – 3.530 zł,
- I. P. – 1.698 zł,
- S. P. – 1.847 zł,
- I. M. – 1.887 zł,
- B. R. – 1.619 zł
- M. R. - 1.667 zł.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie art. 4 pkt 9 ustawy systemowej w związku z art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (j. t. Dz. U. z 2000 r., nr 14, poz. 176 ze zm.), a także art. 18 ust. 1 ustawy systemowej, art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ oraz art. 81 ust. 1 i 6 zastępującej tę ustawę ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz art. 1 ust. 1, art. 2 pkt. 1 i 5, art. 8 i 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia, Sąd Okręgowy uznał, że odwołania nie mogły zostać uwzględnione.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że w niniejszym postępowaniu bezspornym pozostawało, iż w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami płatnik przyznawał pracownikom świadczenia z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Nocy w latach 2008-2009, a źródłem finansowania tych świadczeń były środki zgromadzone w Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych. Wydanie rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie było więc uzależnione przede wszystkim od dokonania oceny czy wydatkowanie przez płatnika środków z ZFŚS z przeznaczeniem ich na świadczenia świąteczne dla ogółu pracowników następowało zgodnie z regulaminem gospodarowania zakładowym funduszem świadczeń socjalnych obowiązującym w spółce od dnia 1 stycznia 1997 r. oraz zgodnie z przepisami przywołanej wyżej ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności zwrócił uwagę na fakt, że w obowiązującym u płatnika w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami regulaminie ZFŚS z dnia 1 marca 2004 r. nie przewidziano takiego celu wydatkowania środków funduszu jak okazjonalne bony świąteczne dla pracowników. W § 6 regulaminu wskazano bowiem wyłącznie, że środki Funduszu przeznacza się na: wypoczynek (pkt 1), działalność kulturalno-oświatową, sportową i turystyczną (pkt 2), pomoc mieszkaniową w formie pożyczek (pkt 4) oraz finansowanie pomocy rzeczowej i pieniężnej (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej – przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Zastrzeżono przy tym, że pomoc rzeczowa może być udzielona w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci. W ocenie tego sądu nie można było przy tym utożsamiać corocznych bonów z okazji świąt ze wskazaną w regulaminie w punkcie 3 pomocą rzeczową i pieniężną (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej – przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Sąd meriti zwrócił bowiem uwagę, że zasady finansowania tej doraźnych pomocy zostały jednoznacznie określone poprzez wskazanie, że przysługują osobom dotkniętym wypadkami losowymi lub znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Tymczasem z ustaleń stanu faktycznego wynika, że wypłata bonów nie była uzależniona od wykazania przez pracownika trudnej sytuacji lub zdarzenia losowego, bony były bowiem wypłacane wszystkim zatrudnionym pracownikom. Z zeznań świadków J. D. i I. L. wynikało nadto jednoznacznie, że bony miały stanowić pomoc doraźną w związku ze zwiększonymi wydatkami świątecznymi dla wszystkich pracowników spółki, niezależnie od ich sytuacji majątkowej, rodzinnej czy życiowej.

Sąd pierwszej instancji uznał przy tym, że przedstawionego poglądu nie mógł zmienić podniesiony przez płatnika argument, iż w całym spornym okresie korzystanie ze świadczeń było zróżnicowane w zależności od dochodów pracowników otrzymywanych w spółce. Pracodawca dzielił pracowników na dwie grupy w ramach przyjętych kryteriów dochodowych, ograniczających się jednakże wyłącznie do dochodów osiągniętych przez pracownika w spółce, w oderwaniu od jego rzeczywistej sytuacji rodzinnej i majątkowej. Nie uszło przy tym uwadze sądu, że uzasadniając swoje stanowisko, iż sąd powinien w niniejszym postępowaniu ograniczyć się wyłącznie do ustalenia czy wypłacone pracownikom bony świąteczne w latach 2008-2009 zostały sfinansowane z ZFŚS i wystarczające jest zastosowanie kryterium dochodu uprawnionych oraz wskazując, że nie można wyprowadzać negatywnych konsekwencji z braku pisemnych wniosków uprawnionych o wypłatę świadczenia socjalnego, płatnik powołał się na treść wyroków Sądu Apelacyjnego w Poznaniu oraz Sądu Apelacyjnego w Szczecinie. Odnosząc się do powyższego, Sąd Okręgowy rozpoznający niniejszą sprawę wskazał, że rozstrzygnięcia w przywołanych przez płatnika wyrokach odnosiły się do odmiennych stanów faktycznych, aniżeli ten, który wystąpił w niniejszej sprawie. We wskazywanych sprawach obowiązujące u płatników regulaminy zakładowych funduszy świadczeń socjalnych przewidywały bowiem możliwość przekazywania pracownikom bonów towarowych finansowanych ze środków funduszu. Tymczasem w niniejszej sprawie ustalono, że regulamin ZFŚS obowiązujący u płatnika nie przewidywał wypłaty pracownikom bonów pieniężnych z okazji świąt.

Co więcej w tym miejscu – mając na uwadze argumentację płatnika - dodatkowo sąd meriti podniósł, że Sąd Najwyższy, rozpatrując skargę kasacyjną w sprawie dotyczącej odwołania innego płatnika od decyzji organu rentowego, stwierdzających konieczność naliczenia składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i FP i FGŚP od wypłaconych

pracownikom z ZFŚS świadczeń pieniężnych z okazji świąt wielkanocnych i świąt Bożego Narodzenia, wyrokiem z dnia 20 czerwca 2012 r., I UK 140/12 (OSNP 2013/13-14/160) uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego oddalający apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego zmieniającego zaskarżone decyzje w ten sposób, że stwierdził, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe, chorobowe oraz zdrowotne ubezpieczonych nie obejmuje wypłaconych im świadczeń pieniężnych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z okazji Świąt Wielkiej Nocy i Bożego Narodzenia. Sąd Najwyższy stanął przy tym na stanowisku, że „postanowienia regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych wydanego na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 592 ze zm.) są wiążące w zakresie określającym tryb przyznawania pracownikom świadczeń, w sposób uwzględniający indywidualną ocenę każdego przypadku w odniesieniu do ustanowionych kryteriów. Pomińcie tego trybu powoduje, że przyznane świadczenia nie mogą zostać uznane za finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz. 1106 ze zm.).”

Mając na uwadze uzasadnienie powyższego orzeczenia Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że obowiązujący w spornym okresie w spółce (...) Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w § 3 przewidywał, że wnioski w sprawie przyznania określonych rodzajów pomocy socjalnej należy składać w dziale kadr (ust. 1). Z kolei w § 6 ust. 3 wskazano, że finansowanie pomocy rzeczowej i pieniężnej (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej – przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Pomoc rzeczowa może być udzielona w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci. Dodatkowo w § 10 regulaminu wskazano, że przyznanie oraz wysokość dopłat z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, a w przypadku pomocy mieszkaniowej – również od ich aktualnej sytuacji mieszkaniowej (ust. 1). Podstawę do ustalenia ulgowych świadczeń (z dopłatą z funduszu) miał stanowić dochód przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu pracownika (faktyczną wysokość wszystkich dochodów uzyskiwanych przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby).

Tymczasem, sąd pierwszej instancji podkreślił, że z bezspornych ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie wynikało jednoznacznie, iż sporne świadczenia przyznane zostały nie tylko bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku, ale także poza trybem wynikającym z postanowień regulaminu. Wypłata świadczeń nie była bowiem uzależniona od wykazania przez pracownika trudnej sytuacji lub zdarzenia losowego, skoro bony były wypłacane wszystkim zatrudnionym pracownikom, a ich wysokość była uzależniona wyłącznie od dochodów pracownika uzyskiwanych w spółce, a nie od faktycznej wysokości wszystkich dochodów uzyskiwanych przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby (mimo tego, iż wymóg zbadania ogólnej sytuacji rodzinno-majątkowej wprowadził dobrowolnie sam pracodawca we własnym regulaminie ZFŚS). W istocie zatem sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z regulaminu gospodarowania środkami tego funduszu. Co za tym idzie – w ocenie sądu meriti – świadczenie te nie mogły zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia.

Jednocześnie sąd pierwszej instancji miał na uwadze, że w § 10 ust. 2 regulaminu wskazano, iż pracownik ubiegający się o pełnopłatne świadczenie zakupione ze środków ZFŚS nie ma obowiązku wykazywania dochodu. Dodatkowo w regulaminie wskazano również, że do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczeń stanowi dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia. W ocenie sądu w niniejszej sprawie powyższe zapisy regulaminu nie mogły zostać zastosowane. W regulaminie przewidziano bowiem zamknięty katalog pomocy rzeczowej, wskazując w § 6 ust. 3, że pomoc rzeczowa może być udzielona w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci. Niewątpliwie zaś w ocenie tego sądu brak

jest podstaw do utożsamiania bonów wydanych pracownikom z okazji świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy w latach 2008-2009 z tak rozumianą pomocą rzeczową, zwłaszcza że w tym samym przepisie możliwość przyznania pomocy tego rodzaju przewidziano wyłącznie w przypadku osób „dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej”.

Dalej Sąd Okręgowy zwrócił przy tym uwagę, że wprawdzie w § 10 ust. 2 regulaminu określającym zasady ubiegania się o świadczenia finansowane z ZFŚS jest mowa o bonach towarowych, jednakże przepis ten nie stanowi samoistnej podstawy do przyznania świadczenia, a wyłącznie określa (zgodnie z tytułem rozdziału, w którym został zamieszczony) „zasady i tryb ubiegania się o świadczenia finansowane przez ZFŚS”. Przy czym sąd ten zwrócił także uwagę, że bony przekazywane przez spółkę pracownikom w okresach przedświątecznych pracownicy mogli przeznaczyć na jakiegokolwiek cele, a nie tylko na zakup leków, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych czy podręczników szkolnych dla dzieci, tj. na cele wskazane w § 6 ust. 3 regulaminu.

Sąd pierwszej instancji dostrzegł ponadto, że w protokołach z zebrań komisji w sprawie podziału środków z ZFŚS w 2009 r. wskazywano, że komisja postanowiła sfinansować ze środków ZFŚS zakup paczek żywnościowych. W niniejszym postępowaniu niespornym jednak było, że w 2009 r. pracownicy nie otrzymali z okazji świąt Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy paczek żywnościowych, lecz bony pieniężne.

W świetle wszystkiego powyższego Sąd Okręgowy uznał, że pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w analizowanym przypadku wydatkował je niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, gdyż regulamin takiego świadczenia socjalnego nie przewidywał. W konsekwencji sąd ten przyjął, że świadczenia wypłacone przez pracodawcę ze środków ZFŚS z okazji świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy w latach 2008-2009 nie mogły być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy, działając na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołania jako bezzasadne.

O kosztach procesu sąd pierwszej instancji orzekł w oparciu o przepisy art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 6 pkt 1 i 2 w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349) – zasądając od płatnika na rzecz organu rentowego kwotę 1.380 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Sąd meriti wyjaśnił, że skoro płatnik przegrał zainicjowany przez siebie proces, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, musi ponieść związane z nim koszty, które w tym przypadku ograniczyły się do wynagrodzenia pełnomocnika organu rentowego, będącego radcą prawnym. Z uwagi na fakt, że postępowanie dotyczyło 11 odrębnych spraw połączonych jedynie przez sąd technicznie do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia, pełnomocnikowi należało przyznać wynagrodzenie liczone od każdej sprawy osobno. Stawki minimalne wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy do 500 zł - 60 zł (§ 6 pkt 1 powołanego wyżej rozporządzenia), zaś powyżej 500 zł do 1.500 zł - 180 zł (§ 6 pkt 2 rozporządzenia). Sąd Okręgowy mając na uwadze wartość spornego świadczenia w postaci bonów wydanych każdemu z zainteresowanych osobno ustalił, że przedmiot sporu stanowiła kwota w sprawie dotyczącej:

- E. Ś. - 190 zł,
- H. K. - 190 zł,
- E. O. - 350 zł,
- J. P. - 440 zł,
- K. N. - 190 zł,

- I. P. - 820 zł,
- J. O. - 590 zł,
- S. P. - 820 zł,
- I. M. - 820 zł,
- B. R. - 820 zł,
- M. R. - 820 zł.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie w całości nie zgodziła się (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P., która w wywiedzionej apelacji zarzuciła mu:

1) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na nieprawidłowym uznaniu, że:

a) w obowiązującym od 1 marca 2004 r. u płatnika Regulaminie Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (dalej: Regulamin Gospodarowania) brak jest zapisów o pomocy rzeczowej w postaci bonów towarowych z okazji świąt,

b) w treści Regulaminu Gospodarowania zawarto katalog zamknięty świadczeń z tytułu pomocy rzeczowej,

c) wskazanie bonów towarowych w innych postanowieniach Regulaminu Gospodarowania niż postanowienia § 6, a mianowicie w § 10 ust. 2, uniemożliwia uznanie tegoż zapisu za podstawę prawną do zakwalifikowania przyznanych bonów jako świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia),

d) sporne świadczenia zostały wypłacone bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku oraz poza trybem wynikającym z Regulaminu Gospodarowania;

2) naruszenie art. 8 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 10 ustawy zfsś poprzez nieprawidłową wykładnię i uznanie, że płatnik składek przyznał ubezpieczonym świadczenie z funduszu w postaci bonów towarowych bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku oraz poza trybem wynikającym z Regulaminu Gospodarowania, a więc nieprawidłowo zagospodarował/administrował środki Funduszu;

3) naruszenie wynikającej z art. 233 § 1 k.p.c. zasady swobodnej oceny dowodów mające istotny wpływ na wynik sprawy z uwagi na to, iż ocena materiału dowodowego koliduje z zasadami doświadczenia życiowego, a ponadto została dokonana w sposób wybiórczy, przesądzając zatem na rzecz nieuzasadnionej dowolności oceny sędziowskiej;

4) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 321 k.p.c. poprzez orzeczenie ponad żądanie pozwu (odwołania), które to odwołanie określa granice zainicjowanego postępowania sądowego, co oznacza, że sąd pierwszej instancji nie powinien być poza te granice wykraczać, w szczególności w sytuacji, gdy ani w toku postępowania kontrolnego prowadzonego przez ZUS, ani w treści zaskarżonych przez płatnika decyzji z dnia 25 lipca 2014 r., organ rentowy w ogóle nie miał żadnej wątpliwości co do tego, iż w źródłach prawa pracy obowiązujących u płatnika znaleźć można podstawę prawną do przyznawania bonów towarowych z ZFŚS; w konsekwencji powyższego, sąd pierwszej instancji naruszył także reguły postępowania dowodowego poprzez prowadzenie postępowania dowodowego na okoliczności niesporne między stronami, tj. na okoliczność istnienia w Regulaminie Gospodarowania podstawy prawnej do przyznawania pracownikom świadczeń z ZFŚS w postaci bonów towarowych;

5) naruszenie przepisu art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu wyroku dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, co uniemożliwia /utrudnia kontrolę instancyjną zaskarżonego wyroku;

6) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy systemowej oraz art. 81 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia, poprzez uznanie, że przekazane bony towarowe stanowiły przychód, który winien być wzięty pod uwagę przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne.

Wobec powyższego apelująca wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wskazanie, że nie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wartości wydanych zainteresowanym w latach 2008-2009 bonów towarowych finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych,

- zasądzenie zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

ewentualnie

- uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego.

W uzasadnieniu skarżąca spółka między innymi podniosła, że nie można zgodzić się ze stanowiskiem sądu pierwszej instancji, iż obowiązujący w spółce Regulamin Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 1 marca 2004 r. nie przewiduje możliwości przyznawania bonów towarowych z okazji świąt.

Zdaniem skarżącej powyższy Regulamin wprost przyznaje możliwość korzystania ze świadczeń w nim przewidzianych przez krąg podmiotów uprawnionych, które mogą korzystać z różnych form pomocy, w tym pomocy rzeczowej, a pomocą rzeczową są właśnie bony towarowe. Płatnik podkreślił, że faktem powszechnie znanym jest, iż okres przedświąteczny to czas wielu wydatków, co jest szczególnie mocno zakorzenione w polskiej tradycji, a co za tym idzie bezspornym jest, że rodziny pracowników D. (i nie tylko tego płatnika) znajdują się wówczas w trudniejszej sytuacji finansowej niż sytuacja całoroczna. Nie można więc przyjąć, iż nie spełniła się regulaminowa przesłanka „trudnej sytuacji” i że bony były przyznawane niezależnie od tej sytuacji. Taka konkluzja sądu pierwszej instancji – według skarżącej – to wynik zawężającej wykładni językowej, a także nienależytej oceny stanu faktycznego sprawy.

Jednocześnie skarżąca zwróciła uwagę, że w treści zaskarżonego wyroku (strona 1, opis stron) wskazano jako zainteresowaną H. K., a nie wymieniono decyzji wydanej w jej sprawie o nr(...)

W odpowiedzi na apelację Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie zwrotu kosztów postępowania przed sądem drugiej instancji, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych wskazując, że organ podtrzymuje w całości swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie i w pełni podziela argumentację faktyczną i prawną zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. W ocenie organu rentowego apelacja jest oczywiście bezzasadna w całości.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja płatnika składek jest uzasadniona.

Sąd Apelacyjny nie podzielił oceny materiału dowodowego i oceny prawnej dokonanej przez Sąd Okręgowy, w zakresie w jakim przyjęto, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością przyznając pracownikom świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych nie kierowała się kryteriami, o jakich mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (j. t. Dz. U. z 2012 r., poz. 592 ze zm.).

Sąd odwoławczy uznał, że świadczenia w postaci bonów finansowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkanocnych przyznawane pracownikom spółki, nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia

społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanych. W realiach rozważanej sprawy, Sąd Okręgowy błędnie zinterpretował regulację § 2 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Przepis ten bowiem jednoznacznie definiuje, że kwalifikacja prawna przychodu podlegającego wyłączeniu jest determinowana celem jego przeznaczenia oraz źródłem pochodzenia i nie definiuje żadnych innych przesłanek. Jeśli więc bony towarowe finansowane są ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach z.f.ś.s., to nie są one wliczane do podstawy wymiaru składek, gdyż mieszczą się w dyspozycji tego przepisu. Wskazana podstawa materialnoprawna zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia przekonuje więc, że rzeczą organu rentowego jest przede wszystkim analiza celów socjalnych i źródeł ich finansowania. Wadliwe jest przy tym założenie, aby wskazany cel socjalny utożsamiać wyłącznie z określonymi kryteriami przyznawania świadczeń socjalnych, a przez to aby przyznać organowi rentowemu uprawnienie do weryfikacji kryteriów socjalnych przyjętych przez płatnika. Uprawnienie takie w żadnym razie nie wynika z przytoczonych podstaw prawnych. Analiza zachowania pracodawcy realizującego cele socjalne oczywiście powinna uwzględniać obowiązujące w tym względzie przepisy prawa pracy i powinna być prowadzona w każdym przypadku, który budzi wątpliwości. Przy czym, nie można pomijać, że zgodnie z intencją ustawodawcy z.f.ś.s. jest dobrowolnym funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin. W myśl art. 1 ust. 1 ustawa o z.f.ś.s. określa zasady tworzenia w zakładach pracy zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, zwanego dalej "Funduszem", i zasady gospodarowania środkami tego Funduszu, przeznaczonego na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu, ale przy założeniu, że Fundusz został uruchomiony. Bez wątplenia zatem pojęcie socjalny utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Z kolei zasady gospodarowania funduszem oznaczają sposób podejmowania decyzji związanych z wydatkowaniem środków finansowych i sposobem ich gromadzenia. Świadczenia socjalne nie są elementem stosunku pracy. Ze środków Funduszu finansuje się zatem świadczenia nie wynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy. Należy także podkreślić, że ustawa o z.f.ś.s. definiuje w art. 2 pkt 1, iż działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Definicja działalności socjalnej daje zatem pracodawcy możliwość wręczania ze środków funduszu, między innymi, bonusów finansowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocnych z tytułu zwiększonych wydatków w tym okresie. Warunkiem umożliwiającym ich przyznanie jest zapisanie takich form pomocy w regulaminie Funduszu oraz określenie trybu ich przyznawania (czy przyznanie następuje np. na wniosek osoby uprawnionej, czy też z inicjatywy pracodawcy), a to w myśl art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o z.f.ś.s., który stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Sąd pierwszej instancji pominął, że ustawa nie nakazuje pracodawcy formułowania określonych kryteriów, nie formułuje też procedury dysponowania środkami Funduszu pozostawiając te kwestie dobrowolnej decyzji pracodawcy. Stawia jedynie wymóg uzależniania świadczeń z Funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej oraz wymóg określenia zasad i warunków korzystania ze środków Funduszu. Ustawa o z.f.ś.s. wyklucza bowiem tworzenie zasad podziału Funduszu w sprzeczności z art. 8 ust. 1; jest to przepis bezwzględnie obowiązujący. Zatem, rację ma Sąd Okręgowy uznając, że brzmienie art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. nie upoważnia do przyznawania wszystkim pracownikom świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Także i w ocenie Sądu Apelacyjnego przepis ten wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia, a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Wbrew jednak ocenie Sądu Okręgowego, sąd odwoławczy uznał, że w sprawie płatnik sprostował wskazanemu wymogowi. Pracownicy otrzymywali bowiem świadczenia uzależnione od wysokości dochodu brutto i oczywiście było, że świadczenia rekompensowały zwiększone wydatki w okresie świątecznym, co dotyczyło wszystkich pracowników; zatem przyznanie bonusów finansowych

każdemu zatrudnionemu w roku 2008 było zgodne z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. Analogiczne zasady obowiązywały w roku 2009. Ponadto, w ocenie Sądu Apelacyjnego, pracodawca może tak ustalić zasady przyznawania świadczenia, aby składanie oświadczeń o zarobkach, czy dochodach na członka rodziny było zbędne. Tak też postanowiono u płatnika uzależniając wysokość bonów od wysokości zarobków uzyskiwanych w spółce. Obowiązujący w spółce (...) regulamin wprost przewidywał przeznaczenie środków Funduszu na bony towarowe. Przyznanie świadczeń uzależniono od wysokości otrzymywanych przez pracownika wynagrodzeń z ostatnich 3 miesięcy poprzedzających przyznanie świadczenia. Płatnik wskazywał, że świadczenia wypłacone w latach 2008 i 2009 miały charakter socjalny, bowiem przyznawane były w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkanocnych, stanowiąc pomoc materialną dla pracowników. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że wysokość spornych świadczeń wypłacanych z z.f.ś.s. w 2008 i 2009 roku była zróżnicowana i uzależniona od wysokości wynagrodzenia osiąganego u płatnika składek – zgodnie z regulaminem ustanowionym w sposób przewidziany w powołanej ustawie. Sąd Apelacyjny nie podzielił zatem rozważań Sądu Okręgowego w tej mierze, przedstawionych w uzasadnieniu do wyroku. Przeciwnie, sąd odwoławczy uznaje, że na mocy wspomnianego regulaminu, przyznawanie i wysokość dofinansowania z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależniona była od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników. W § 10 pkt 1 regulaminu wskazano bowiem, że przyznanie oraz wysokość dopłat z Funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s., od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Z kolei, w § 10 pkt 2 zastrzeżono, że do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczenia stanowi dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia.

Przyjęte przez zarząd spółki oraz przedstawicieli załogi kryteria w postaci progu finansowego, który różnicował wypłatę świadczeń, były kryteriami jasnymi, czytelnymi i co najważniejsze łatwymi do zweryfikowania. Kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stawało się realną i uchwytą przesłanką różnicowania wartości bonów świątecznych. Pracownicy dzieleni byli na grupy, w zależności od wysokości wynagrodzenia i ten, kto zarabiał mniej, dostawał najwięcej z Funduszu, ten kto zarabiał więcej, otrzymywał mniej. Taka ocena jest prawidłowa. Należy przy tym podkreślić, że na tle obowiązującej w tej kwestii regulacji prawnej, nie można racjonalnie wartościować, które kryterium jest lepsze, czy też bardziej uprawnione do stosowania. Nie można bowiem stanowczo twierdzić, że jedynym słusznym kryterium jest dochód całej rodziny. Tego rodzaju wnioskowanie stanowiłoby niedopuszczalną prawnie nadinterpretację przepisów ustawy i wydawanych na jej podstawie aktów prawa wewnątrzzakładowego. Istotne bowiem jest, by pracodawca realizując cele socjalne świadczenia przyjął, jako przesłankę ich przyznania kryterium socjalne, które może również stanowić dochód osiągany przez uprawnionych pracowników u danego pracodawcy. Zatem okoliczność wypłaty świadczenia w okresie zwiększonych wydatków świątecznych i zastosowanie wymiernego kryterium wartościowania, jednoznacznie przesądziły o tym, że świadczenie miało charakter socjalny w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r.

Tak argumentując Sąd Apelacyjny uznał apelację za uzasadnioną i z mocy art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje i ustalił, że wartość wydanych w latach 2008-2009 bonów towarowych sfinansowanych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych funkcjonującego u płatnika nie stanowiła podstawy wymiaru składek zainteresowanych w niniejszej sprawie, czyli H. K., M. R., B. R., I. M., S. P., K. N., I. P., J. P., E. O., J. O. i E. Ś. (punkt 2).

Zmiana orzeczenia w powyższym zakresie uzasadniała zmianę orzeczenia o kosztach postępowania przed sądem pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny w pkt 3 wyroku zmienił punkt drugi zaskarżonego orzeczenia i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwotę 1.380 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed sądem pierwszej instancji, na podstawie art. 98 i art. 108 § 1 oraz z § 6 pkt 2 w związku z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j. t. Dz. U. z 2013 r., nr 490 ze zm.).

O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie przepisu art. 98 § 1 k.p.c. zgodnie, z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu), przy czym Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.). Do celowych kosztów postępowania należy, między innymi, koszt ustanowienia zastępstwa procesowego, który w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego, wynosi 60 zł, zgodnie z § 11 ust. 2 powołanego wyżej rozporządzenia.

Ustalając wysokość tych kosztów w postępowaniu apelacyjnym sąd odwoławczy miał na uwadze, że niniejsza sprawa jest jedną z wielu spraw z odwołania (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. o ustalenie podstawy wymiaru składek na skutek odmiennej oceny charakteru pomocy udzielonej zainteresowanym ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i mając na uwadze postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2012 r., I UZ 17/12 (OSNP 2013/11-12/141) Sąd Apelacyjny odstąpił w części - ponad kwotę 120 zł - od obciążenia organu kosztami postępowania drugiej instancji, na podstawie art. 102 k.p.c. We wskazanym orzeczeniu Sąd Najwyższy przyjął, że wydanie przez organ rentowy wielu decyzji dotyczących wysokości podstawy składek na ubezpieczenie społeczne osobno do każdego ubezpieczonego (pracownika tego samego pracodawcy) nie powinno przekładać się na zwielokrotnienie kosztów zastępstwa procesowego stron. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego orzeczenia wskazał, że konieczność rozdzielnia spraw przez wydanie osobnych decyzji wobec każdego z ubezpieczonych o ustaleniu wysokości składek, które opłacić ma jeden płatnik, nie jest oczywista. Sąd Najwyższy przyjmował, że możliwe jest objęcie jednym wyrokiem wielu decyzji ustalających płatnikowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne zatrudnionych pracowników (por. postanowienie z dnia 17 kwietnia 2009 r., II UZ 12/09, OSNP 2010/23-24/301), rozbieżnie oceniając tylko dopuszczalność skargi kasacyjnej w takich sprawach (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2010 r., I UZ 29/10, z dnia 7 kwietnia 2010 r., I UZ 8/10 i z dnia 20 września 2010 r., I UZ 116/10 – niepublikowane). Jednocześnie Sąd Najwyższy podkreślił, że nadał znaczenie okoliczności wydania indywidualnych decyzji zwłaszcza przy ocenie zaistnienia szczególnego przypadku przewidzianego w art. 102 k.p.c. Wskazał, że wynikiem postępowania toczącego się w przedmiocie ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników jednego pracodawcy powinna być jedna decyzja skierowana do płatnika składek, jako jedyne go dłużnika. Wydanie wielu decyzji (dotyczących każdego zainteresowanego pracownika z osobna) jest zabiegiem czysto technicznym i nie powinno się przekładać na zwielokrotnienie kosztów pomocy prawnej udzielonej stronom. W takiej sytuacji nakład pracy pełnomocnika płatnika we wszystkich sprawach nie jest o wiele większy, niż gdyby prowadzona była jedna sprawa z udziałem wszystkich zainteresowanych. Taka niewspółmierność wysokości kosztów pomocy prawnej poniesionych przez stronę wygrywającą proces do stopnia zawilości sprawy i nakładu pracy pełnomocnika, przy uwzględnieniu przedmiotu sporu oraz przebiegu postępowania sądowego, przemawiała za uznaniem takiej sytuacji za wypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 102 k.p.c.

Sąd Apelacyjny w całości podzielając powyższe stanowisko uznaje, że ma ono zastosowanie w niniejszej sprawie. Jednocześnie sąd odwoławczy przyjmując, że w sprawie zachodzi przedstawiony powyższej szczególnie wypadek w rozumieniu art. 102 k.p.c. miał także na uwadze, że płatnik otrzymał orzeczenie zasądzające zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Okręgowym. Mając na uwadze powyższe, sąd odwoławczy uznał, że w sprawie nie ma podstaw do mnożenia kolejnych kosztów na rzecz płatnika i wnioski spółki uwzględnił jedynie w wysokości stawki podstawowej za jedną sprawę prowadzoną przed Sądem Apelacyjnym odstępując od obciążenia organu kosztami tego zastępstwa w pozostałym zakresie. Wobec tego, zasądzono od organu rentowego na rzecz apelującej zwrot kosztów zastępstwa procesowego - 120 zł, zgodnie z § 12 ust. 1 pkt. 2 powołanego rozporządzenia oraz zwrot opłaty sądowej od apelacji – 330 zł (punkt 4 sentencji wyroku).

Apelujący zwrócił uwagę Sądu na okoliczność, że w treści zaskarżonego wyroku wskazano jako zainteresowaną H. K., a nie wymieniono decyzji wydanej w jej sprawie o nr (...) W konsekwencji wystarczające okazało się w analizowanym przypadku sprostowanie przez Sąd Apelacyjny na podstawie art. 350 § 1 i 3 k.p.c. niedokładności poprzez wskazanie, iż postępowanie w niniejszej sprawie obejmowało również odwołanie złożone od decyzji organu rentowego z dnia 25 lipca 2013 r. o numerze (...) (punkt 1).

SSA Zofia Rybicka-Szkibiel SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryzko